

УДК 005.334:004:657:336

DOI: 10.30857/2786-5398.2025.2.10

Данііл Карзун

Державний торговельно-економічний університет, Україна

**ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ
ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
З ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ**

У статті досліджено обліково-організаційні аспекти управління ризиками підприємств і компаній з використанням сучасних фінансових інструментів. Метою статті є формування напрямів можливої інтеграції цифрових технологій в облікову систему фінансових інструментів підприємств і компаній з урахуванням вимог сучасного ризик-орієнтованого управління, з метою підвищення ефективності і результативності процесів ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових ризиків. Особливу увагу приділено аналізу сутності поняття «ризик» у контексті фінансової діяльності суб'єктів господарювання, а також виокремлено основні види фінансових загроз, що можуть впливати на стабільність та ефективність функціонування підприємств і компаній. Обґрунтовано необхідність формування ефективної системи управління ризиками, в якій ключову роль відіграють фінансові інструменти, зокрема похідні (деривативи), що дозволяють не лише виявляти потенційні ризики, але й ефективно їх нейтралізувати або мінімізувати. Окрему увагу приділено інтеграції цифрових технологій в облік і управління фінансовими інструментами, що суттєво трансформує сучасні облікові системи. Розглянуто цифрові інновації, які забезпечують автоматизацію процесів збору, обробки та аналізу фінансової інформації, підвищують точність оцінки ризиків, забезпечують оперативність управлінських рішень і прозорість звітності. У статті проаналізовано сучасні цифрові рішення у сфері ризик-менеджменту, зокрема системи штучного інтелекту, блокчейн, хмарні облікові платформи та технології big data, які впроваджуються в практику обліку та управління ризиками.

Ключові слова: ризик; фінансові інструменти; цифрові технології; облік.

Daniil Karzun

State University of Trade and Economics, Ukraine

**INTEGRATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES INTO THE RISK MANAGEMENT
ACCOUNTING SYSTEM USING FINANCIAL INSTRUMENTS**

The article examines the accounting and organizational aspects of risk management in enterprises and companies using modern financial instruments. The purpose of the article is to form directions for the possible integration of digital technologies into the accounting system of financial instruments of enterprises and companies, taking into account the requirements of modern risk-oriented management, in order to increase the efficiency and effectiveness of the processes of identification, assessment and minimization of financial risks. Particular attention is paid to analyzing the essence of the concept of "risk" in the context of the financial activities of economic entities, and the main types of financial threats that can affect the stability and efficiency of enterprises are identified. The necessity of forming an effective risk management system is substantiated, in which financial instruments, in particular derivatives, play a key role, allowing not only to identify potential risks, but also to effectively neutralize or minimize them. Special attention is paid to the integration of digital technologies into the accounting and management of financial instruments, which significantly transforms modern accounting systems. Digital innovations are considered that ensure the automation of processes for collecting, processing, and analyzing financial information, increase the accuracy of risk assessment, ensure the efficiency of

management decisions, and transparency of reporting. The article analyzes modern digital solutions in the field of risk management, in particular artificial intelligence systems, blockchain, cloud accounting platforms, and big data technologies that are being implemented in accounting and risk management practices. The results of the study are of practical importance for financial analysts, accountants, managers, and risk management specialists.

Keywords: *risk; financial instruments; digital technologies, accounting.*

Постановка проблеми. Актуальність обліково-організаційної складової управління ризиками підприємств і компаній на основі фінансових інструментів обумовлена зростаючою нестабільністю ринкового середовища, що вимагає ефективних механізмів мінімізації фінансових загроз. Оптимізація облікових процесів на основі інтеграції цифрових технологій та удосконалення організаційної структури управління ризиками з застосуванням фінансових інструментів формує концептуальні передумови для підвищення фінансової стійкості підприємств і компаній, зниження витрат та покращенню інвестиційної привабливості. Використання фінансових інструментів дозволяє оперативно реагувати на зміни на макро- і мікрорівнях, що є ключовим фактором довгострокового розвитку підприємств і компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджувати сутність поняття «ризик», відсутній єдиний підхід до його визначення. Про що свідчать наукові дослідження І. Єпіфанової, В. Панкової, Л. Ткачук, І. Петрова, В. Чумак, Т. Мисник, С. Зоря, А. Мохненко, Т. Васильєва, Н. Антонюк.

Так, А. Петрук у своєму дослідженні констатує, що поняття «ризик» найчастіше трактується як ступінь невизначеності щодо отримання майбутніх фінансових результатів. Це може означати можливість відхилення від запланованої мети, що спричиняє як потенційні прибутки, так і втрати, залежно від обраного рішення. Також ризик розглядається як відсутність гарантій досягнення поставлених завдань, оскільки фінансові результати діяльності завжди піддаються впливу зовнішніх факторів. Умови невизначеності можуть призвести до ситуації, коли фактичні доходи відрізнятимуться від очікуваного рівня, що є ключовим аспектом у процесі управління ризиками [7].

О. Литовченко відзначає, що фінансові ризики є ключовим елементом загальної системи ризиків підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на його стабільність і ефективність функціонування. Вони можуть виникати через нестабільність фінансових ринків, зміни економічних умов або внутрішні проблеми управління. Залежно від джерела та характеру впливу фінансові ризики поділяються на різні категорії [8].

Дослідженню питань облікової ідентифікації ризиків, а з іншого боку впливу на бухгалтерську інформацію зовнішніх факторів та пов'язаних з ними фінансових ризиків, зокрема спричинених наслідками введення воєнного стану в Україні та іншими геополітичними викликами, присвячені роботи Г. Уманців, О. Коцупала, А. Шаповалової, О. Задніпровського, А. Хаванова [19].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед великої кількості досліджень щодо використання фінансових інструментів науковцями недостатньо було досліджено питання щодо використання фінансових інструментів саме підприємствами і компаніями, а не фінансовими установами. Для багатьох вітчизняних підприємств і компаній невирішеними і надзвичайно актуальними у сьогоденні залишаються питання зменшення ризику щодо непередбаченого впливу непогашеної дебіторської заборгованості, реструктуризації боргів, диверсифікації інвестиційного портфеля. Особливої актуальності набувають питання практичного застосування фінансових інструментів в управлінні ризиками підприємств і компаній. Ці проблеми ускладнюються недостатнім рівнем цифрової

трансформації облікових та управлінських процесів, що суттєво знижує ефективність виявлення, оцінки та реагування на ризики. Незважаючи на наявність цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати обробку великих масивів даних, оперативно і точно моделювати ризикові ситуації, більшість підприємств і компаній не впроваджують їх у повному обсязі через відсутність належної методичної бази, кадрової підготовки та інтегрованих цифрових стратегій. Як наслідок, цифровізація управління ризиками залишається на початковому етапі, що не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал фінансових інструментів у системі ризик-менеджменту підприємств і компаній.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування напрямів можливої інтеграції цифрових технологій в облікову систему фінансових інструментів підприємств і компаній з урахуванням вимог сучасного ризик-орієнтованого управління, з метою підвищення ефективності і результативності процесів ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування підприємств і компаній завжди супроводжується ризиками, які виникають під впливом різноманітних факторів. Оскільки не всі з них можна заздалегідь передбачити, це ускладнює процес прийняття управлінських рішень та вимагає розробки ефективних механізмів їхньої мінімізації.

Однією з основних причин виникнення ризиків є невизначеність та інформаційна асиметрія. У конкурентному середовищі підприємства часто не розкривають усієї наявної інформації, що ускладнює об'єктивну оцінку ринкової ситуації і може призводити до прийняття рішень на основі неповних або викривлених даних. Крім того, складність оцінки ризиків посилюється суперечливістю критеріїв аналізу та необхідністю врахування різних інтересів, що змушує підприємства ухвалювати компромісні рішення, які не завжди гарантують максимальну вигоду всім учасникам ринку [1].

Управління ризиками ґрунтується на стратегії та тактиці, які допомагають ухвалювати оптимальні рішення в умовах невизначеності. Водночас ризик розглядається не лише як загроза, а й як потенційна можливість для розвитку. Однак, для успішного функціонування установи необхідно вчасно ідентифікувати ризики, оцінювати їхній вплив і впроваджувати заходи для їх мінімізації [3].

А. Петрук у своєму дослідженні констатує, що поняття «ризик» найчастіше трактується як ступінь невизначеності щодо отримання майбутніх фінансових результатів. Це може означати можливість відхилення від запланованої мети, що спричиняє як потенційні прибутки, так і втрати, залежно від обраного рішення. Також ризик розглядається як відсутність гарантій досягнення поставлених завдань, оскільки фінансові результати діяльності завжди піддаються впливу зовнішніх факторів. Умови невизначеності можуть призвести до ситуації, коли фактичні доходи відрізнятимуться від очікуваного рівня, що є ключовим аспектом у процесі управління ризиками [7].

О. Литовченко відзначає, що фінансові ризики є ключовим елементом загальної системи ризиків підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на його стабільність і ефективність функціонування. Вони можуть виникати через нестабільність фінансових ринків, зміни економічних умов або внутрішні проблеми управління. Залежно від джерела та характеру впливу фінансові ризики поділяються на різні категорії [8].

Зовнішні фінансові ризики пов'язані з факторами, на які підприємства і компанії не має безпосереднього впливу, але які можуть суттєво вплинути на його фінансову діяльність. До них належать валютний ризик, що виникає внаслідок коливань валютних курсів і призводить до фінансових втрат у разі несприятливих змін вартості валюти. Інфляційний ризик полягає у знеціненні фінансових активів і зниженні купівельної спроможності грошей, що негативно позначається на фінансових показниках підприємств і компаній. Податковий

ризик виникає внаслідок змін у законодавстві, що регулює податкові зобов'язання, і може спричиняти додаткові витрати або фінансові втрати. Політичний ризик обумовлений нестабільністю в політичному середовищі, яка може впливати на умови ведення бізнесу, включаючи зміну прав власності або введення нових регуляторних обмежень.

Внутрішні фінансові ризики формуються внаслідок управлінських рішень і особливостей діяльності самого підприємства і компанії. Ризик ліквідності пов'язаний з браком фінансових ресурсів для виконання зобов'язань у короткостроковій перспективі. Інвестиційний ризик відображає ймовірність отримання збитків у процесі вкладення коштів у різні активи через зміну їхньої ринкової вартості або низьку прибутковість. Кредитний ризик зумовлений можливістю неповернення боргів контрагентами, що може вплинути на фінансову стійкість підприємств і компаній.

Система ризик-орієнтованого управління спрямована на мінімізацію негативного впливу ризиків на господарську діяльність підприємств і компаній. Вона охоплює управлінські процеси, які дозволяють ідентифікувати, оцінювати та контролювати ризики, впливаючи на прийняття стратегічних рішень [4, с. 277].

Ключовими суб'єктами управління ризиками є фінансовий директор, керівники різних управлінських рівнів та головний бухгалтер. Вони відповідають за аналіз потенційних загроз, розробку ефективних механізмів реагування та забезпечення безперервного моніторингу ризиків. До основних об'єктів управління ризиками належать ризиковані господарські операції, загальні фінансові загрози, можливі наслідки впливу ризиків на результати діяльності та процеси розподілу й використання прибутку.

Управління ризиками включає адміністративні та економічні заходи. Адміністративний аспект передбачає організаційно-розпорядчі дії, зокрема розробку нормативних документів, визначення відповідальності управлінських суб'єктів та проведення інструктажів персоналу. Економічний аспект зосереджується на оцінці ризиків, розробці превентивних заходів, аналізі їх наслідків та впливу на фінансову стабільність підприємств і компаній.

Очікуваний результат функціонування системи ризик-орієнтованого управління полягає в оптимізації фінансових показників, підвищенні вартості активів підприємства та його ринкової капіталізації. Впровадження цієї системи дозволяє зменшити вплив зовнішніх та внутрішніх загроз і забезпечити стабільність підприємства навіть в умовах нестабільного економічного середовища [4, с. 277–278].

Однією з найпоширенішою у світі є методологія управління ризиками COSO ERM, що дозволяє своєчасно виявляти та аналізувати ризики, забезпечуючи стабільність фінансової діяльності суб'єктів господарювання (табл. 1).

В умовах невизначеності, для успішного управління ризиками підприємств і компаній необхідно забезпечити використання як стратегічних, так і тактичних підходів. Для цього, зокрема, використовують ряд фінансових інструментів, які допомагають мінімізувати потенційні ризики підприємств і компаній, наприклад, похідні фінансові інструменти.

Похідні фінансові інструменти (деривативи) є важливими інструментами для зменшення фінансових ризиків підприємств і компаній, до складу яких належать:

- форвардні контракти та ф'ючерси, які дозволяють зафіксувати ціну на певний актив у майбутньому, захищаючи підприємства і компанії від ризиків, пов'язаних з коливанням цін;
- опціони, що дають право (але не зобов'язання) купити або продати актив за певною ціною на конкретну дату, дозволяючи захистити підприємства і компанії від значних цінових коливань;

- свопи (наприклад, валютні свопи або процентні свопи), що дають змогу змінювати умови фінансування, знижуючи ризики від зміни процентних ставок чи валютних курсів.

Таблиця 1

Основні компоненти управління ризиками за методологією COSO ERM

Компонент	Зміст компонента
Внутрішнє середовище	Визначає загальну культуру управління ризиками в компанії, включаючи етичні стандарти, стиль керівництва та рівень ризик-апетиту підприємства
Постановка цілей	Процес визначення стратегічних, операційних, звітних і дотримуваних цілей підприємства, що допомагає ідентифікувати та оцінювати можливі ризики
Виявлення потенційних подій	Включає ідентифікацію внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть спричинити відхилення від поставлених цілей. Дозволяє попередити або мінімізувати ризики
Оцінка ризиків	Аналіз ймовірності виникнення ризику та можливих наслідків. Враховує як кількісні, так і якісні методи оцінки для визначення критичності загроз
Контрольні процедури	Впровадження заходів для пом'якшення ризиків, таких як розподіл повноважень, внутрішній аудит, автоматизовані системи моніторингу та управління
Інформація та комунікація	Включає забезпечення ефективного збору, обробки та розповсюдження інформації про ризики, що допомагає вчасно реагувати на загрози
Моніторинг	Процес постійного спостереження за станом ризиків, оцінювання ефективності управлінських рішень і коригування стратегії ризик-менеджменту при необхідності

Джерело: складено на основі [4, с. 278–279].

Серед фінансових інструментів для зниження фінансових ризиків підприємств і компаній є диверсифікація інвестиційного портфеля. Диверсифікація інвестицій допомагає підприємствам і компаніям знизити ймовірність великих фінансових втрат у разі невдачі окремих інвестицій. Підприємства і компанії можуть інвестувати в різні активи, що дозволяє зменшити залежність від конкретного виду ризику, наприклад, від коливань цін на окремі товари тощо.

Диверсифікація включає:

- різні види активів (акції, облігації, нерухомість тощо), що мають різний ступінь чутливості до економічних змін;
- географічну диверсифікацію – інвестиції в різні регіони чи країни, що дозволяє зменшити ризики, пов'язані з економічною ситуацією в окремих ринках.

Диверсифікація також сприяє оптимізації дохідності портфеля, оскільки, навіть якщо одні інвестиції зазнають збитків, інші можуть приносити прибуток, компенсуючи втрати.

Використання похідних інструментів дозволяє підприємствам і компаніям хеджувати ризики, мінімізувати вплив негативних змін та забезпечити стабільність діяльності підприємств і компаній. Опис основних фінансових інструментів та основні ризики їх використання систематизовано Ю. Ананьєвою (табл. 2) [14].

Одним із ризиків фінансової стабільності вітчизняних підприємств і компаній є невиконання зобов'язань дебіторами, що набуває особливої актуальності в період воєнного стану.

Для зменшення ризику щодо непередбаченого впливу непогашеної дебіторської заборгованості підприємствам і компаніям необхідно:

- систематично здійснювати оцінку дебіторської заборгованості;
- створювати резерви під кредитні збитки;
- налагоджувати співпрацю з надійними партнерами;
- удосконалювати кредитну політику підприємства і компанії;
- впроваджувати в облікову систему сучасні цифрові технології.

Таблиця 2

Похідні фінансові інструменти та ризики щодо їх використання

Фінансовий інструмент	Характеристика	Переваги	Ризики
Форвардні контракти	Контракти, в яких умови угоди визначаються заздалегідь, але сама операція відбувається пізніше, в зазначений термін.	Захист від коливань цін	Контрагентний ризик
Опціони	Контракти, які дають право, але не зобов'язання, купити або продати актив за певною ціною до певної дати.	Опціон на відміну від форвардного контракту дає право, а не зобов'язання на здійснення угоди	Втрата сплаченої премії, якщо опціон не використовується
Свопи	Договори між двома сторонами про обмін платежів в майбутньому	Можливість здійснення платежів в майбутньому	Невиконання зобов'язань однією зі сторін
Деривативи на товарні ринки	Контракти, значення яких виводиться з ціни на певний товар. Основні типи деривативів на товарні ринки: - ф'ючерсні контракти – стандартизовані угоди про купівлю або продаж певної кількості товару в майбутньому за визначеною ціною; - опціони на товари; - свопи на товари	Дозволяють учасникам ринку здійснювати операції з товаром без фізичного постачання товару.	Можливість втрат від невірної прогнозування руху цін, а також контрагентний ризик, коли одна зі сторін не виконує своїх зобов'язань за контрактом
Диверсифікація портфеля	Полягає в розподілі інвестицій між різними активами або класами активів	Розподіл інвестицій між різними активами або класами активів з метою зменшення потенційних втрат і забезпечення стабільного доходу	Диверсифікація не гарантує прибутку або повного захисту від втрат. Вона є лише інструментом управління ризиками

Джерело: [14].

Застосування цих заходів дозволить підприємствам своєчасно виявити потенційні борги та зменшити ризик щодо непередбаченого впливу невиконаних зобов'язань дебіторами та завдяки створеним резервам під кредитні збитки заздалегідь підготуватися до можливих збитків і зберегти фінансову стійкість підприємства і компанії.

Інший важливий елемент управління фінансовими ризиками – це реструктуризація боргів та створення забезпечень для зобов'язань. У разі виникнення фінансових труднощів підприємство може скористатися такими механізмами:

- реструктуризація боргових зобов'язань – дозволяє зменшити тиск на ліквідність підприємства шляхом продовження термінів погашення або перегляду умов позик. Зазвичай реструктуризація відбувається за участі кредиторів і може передбачати зниження процентних ставок або часткове списання боргу.

- створення забезпечень – наявність забезпечення може бути вимогою кредиторів і є важливим інструментом зниження ризиків, пов'язаних з непогашеними боргами. Забезпечення може включати застави на майно, страхові поліси чи гарантії від третіх осіб.

Реструктуризація боргів також може включати розподіл зобов'язань за різними проектами чи операціями для мінімізації фінансових ризиків.

Використання вищезазначених фінансових інструментів може допомогти вітчизняним підприємствам і компаніям ефективно захищатися від потенційних ризиків і забезпечувати фінансову стійкість в умовах економічної нестабільності.

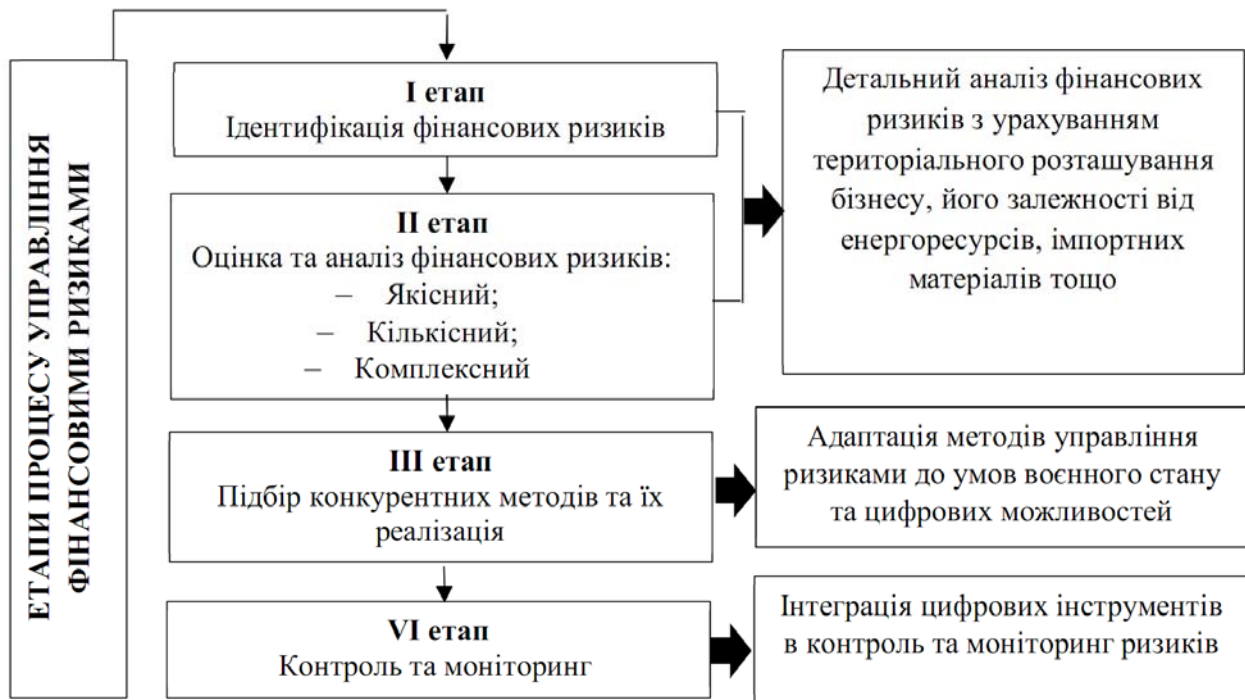
У цьому контексті важливою складовою управління ризиками є правильна обліково-організаційна структура, яка забезпечує ефективне використання фінансових інструментів для запобігання можливих фінансових втрат. В умовах невизначеності виникає необхідність інтеграції сучасних цифрових технологій в облікові системи для вдосконалення стратегії управління ризиками вітчизняних підприємств і компаній. Оцінка фінансових ризиків вимагає обробки значних обсягів статистичних та експертних даних, що ускладнює процес аналізу та підвищує ймовірність помилок при прийнятті управлінських рішень. Тому доцільним є впровадження автоматизованих програмних рішень, які оптимізують аналіз, підвищують точність прогнозування ризиків та дозволяють ефективніше визначати фінансову стійкість підприємства. Такі технології сприяють зменшенню людського фактора та забезпечують системний підхід до оцінювання й управління фінансовими ризиками [12].

Процес цифрового управління фінансовими ризиками складається з кількох ключових етапів, які сприяють підвищенню стійкості підприємств до економічних викликів (рис. 1). Спочатку відбувається ідентифікація можливих загроз, таких як валютні коливання, кредитні ризики, проблеми з ліквідністю та інфляційні процеси. Використання аналітичних цифрових технологій, зокрема великих даних і штучного інтелекту, дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики та оцінювати їхній вплив на бізнес.

Далі здійснюється оцінка та аналіз виявлених ризиків, що включає як кількісний, так і якісний підхід. Алгоритми машинного навчання та аналітичні платформи допомагають прогнозувати можливі сценарії розвитку подій та адаптувати стратегії управління відповідно до змін ринкового середовища. На основі отриманих даних підприємства і компанії обирають оптимальні методи мінімізації ризиків, серед яких диверсифікація активів, хеджування, страхування чи інші фінансові інструменти.

Окрему роль відіграє контроль та моніторинг фінансових ризиків у реальному часі. Використання автоматизованих систем дозволяє підприємствам і компаніям швидко реагувати на зміни та коригувати фінансові стратегії відповідно до актуальних умов. Системи раннього попередження ризиків сприяють своєчасному виявленню критичних змін у макроекономічному середовищі та мінімізації потенційних втрат.

З огляду на постійну змінюваність економічного ландшафту в умовах воєнного стану, підприємства змушені постійно переглядати свої підходи до управління фінансовими ризиками. Використання новітніх цифрових технологій допомагає не лише підвищити рівень захисту бізнесу від нестабільності, а й забезпечити його довгострокову фінансову стійкість [6].

Джерело: [6].

**Рис. 1. Етапи процесу управління фінансовими ризиками
із застосуванням цифрових технологій**

Сучасні технології, такі як штучний інтелект та блокчейн, також роблять управління ризиками більш ефективним. Вони дозволяють аналізувати великі обсяги даних у режимі реального часу, прогнозувати ймовірні ризики та швидко ухвалювати управлінські рішення. Використання цифрових інструментів дозволяє автоматизувати процеси оцінки ризиків, знижувати вплив людського фактора та підвищувати точність прогнозування.

Одним із ключових аспектів цифрової трансформації є прогнозування ризиків за допомогою алгоритмів штучного інтелекту, що дозволяє аналізувати великі масиви даних і виявляти приховані закономірності. Це допомагає підприємствам не лише мінімізувати втрати, а й знаходити нові можливості для розвитку [15].

Представимо основні цифрові технології управління фінансовими ризиками та шляхи їх практичного застосування у вигляді табл. 3.

Застосування цих методів дозволяє підприємствам і компаніям адаптувати свої системи управління ризиками до нових умов цифрової економіки. Це сприяє підвищенню їх фінансової стабільності, мінімізації ризиків та забезпеченню ефективного функціонування бізнесу в умовах швидких змін ринкового середовища.

Таким чином, ефективне управління ризиками в умовах глобалізації базується на комплексному використанні фінансових інструментів, стратегічному плануванні та впровадженні сучасних технологій. Це дозволяє підприємствам не лише зменшувати фінансові загрози, а й використовувати нові можливості для розвитку та посилення конкурентних переваг [14].

Обліково-аналітичне забезпечення управління ризиками підприємств і компаній є важливим елементом ефективного функціонування бізнесу в умовах невизначеності та постійних змін ринкового середовища. Його основне завдання полягає у зборі, реєстрації, аналізі та інтерпретації даних, необхідних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо мінімізації ризиків.

Таблиця 3

Цифрові технології в управлінні фінансовими ризиками

Метод	Призначення	Переваги
Машинне навчання	Аналіз великих даних для прогнозування фінансових ризиків	Висока точність, швидкість обробки інформації
Блокчейн-технології	Підвищення прозорості фінансових операцій та зниження шахрайських ризиків	Неможливість підробки даних, децентралізація
Системи аналітики великих даних (Big Data Analytics)	Виявлення прихованих ризиків та побудова стратегій управління	Глибокий аналіз даних, покращене прогнозування
Автоматизовані системи моніторингу	Постійний контроль фінансових потоків і раннє виявлення загроз	Оперативність реагування, зниження людського фактора
Хмарні технології	Централізоване управління фінансовими ризиками в режимі реального часу	Гнучкість, доступність з будь-якої точки світу

Джерело: складено на основі [15].

Система бухгалтерського обліку може фіксувати як потенційні, так і реальні наслідки ризиків, відображаючи не лише негативні, а й позитивні аспекти управління ризиками. Вона забезпечує підприємства і компанії необхідною інформацією про стан фінансових потоків, рівень ліквідності та фінансову стійкість, що дозволяє керівникам приймати обґрунтовані рішення. Диджиталізація процесів збору та обробки даних дозволяє підвищити точність аналізу та своєчасно ідентифікувати можливі ризики.

Інтеграція в облікові системи новітніх інформаційних технологій, таких як системи аналітики великих даних, блокчейн та автоматизовані інструменти фінансового моніторингу забезпечує можливість прогнозування потенційних загроз і розробки ефективних механізмів їх нейтралізації. Загалом, удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками сприятиме підвищенню ефективності фінансового менеджменту підприємства та дозволить мінімізувати вплив нестабільності на його діяльність [17].

У свою чергу, чітка організація обліково-аналітичного забезпечення на всіх рівнях управління підприємством сприяє підвищенню його конкурентоспроможності, стійкості до кризових явищ та ефективному використанню ресурсів для досягнення стратегічних цілей [16].

Таким чином, обліково-організаційна складова управління ризиками є важливим елементом стабільного функціонування підприємств і компаній в умовах невизначеності. Її ефективність залежить від якісного фінансового обліку, організаційної структури підприємств і компаній та застосування сучасних фінансових інструментів. Для успішного застосування фінансових інструментів важливою є правильно організована облікова політика підприємства і компанії, а саме:

- бухгалтерський облік відображення всіх операцій з фінансовими інструментами, зокрема з похідними фінансовими інструментами, у фінансовій звітності підприємств і компаній. Це дозволить своєчасно відстежувати ефективність використання фінансових інструментів і завчасно виявляти ризики;

- визначення процедур управління ризиками підприємстві компанії: регулярний моніторинг і аналіз ризиків, а також оцінка ефективності застосовуваних фінансових інструментів.

Облікові процедури повинні відповідати вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS або GAAP), щоб забезпечити прозорість і надійність фінансової інформації, яку отримують інвестори, кредитори та інші зацікавлені сторони.

Висновки. Формування ефективної системи управління ризиками підприємств і компаній значною мірою зумовлюється застосуванням фінансових інструментів, зокрема похідних фінансових інструментів (деривативів). Їх застосування не лише обумовлює можливість ідентифікації потенційних ризиків, а й створює передумови для їх своєчасної нейтралізації або мінімізації. Інтеграція цифрових технологій в облікову систему, як інструмент мінімізації (нейтралізації) ймовірних наслідків ризиків, шляхом створення для керівництва відповідного інформаційного забезпечення на всіх етапах процесу управління, відіграє найважливішу роль в управлінні діяльністю підприємств і компаній в умовах ризику. Комплексний підхід щодо розроблення організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку господарської діяльності в умовах ризику та застосування цифрових технологій дозволить у процесі прийняття управлінських рішень врахувати потенційні ризики та сприятиме впровадженню заходів, спрямованих на запобігання, мінімізацію або компенсацію їх ймовірних наслідків. Саме диджиталізація обліково-аналітичних процесів підприємств і компаній дозволить швидко аналізувати великі обсяги фінансових даних і оперативно виявляти потенційні можливості в умовах ризику.

На нашу думку, подальшого дослідження потребують питання практичного застосування математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій для визначення впливу фінансових інструментів в управлінні ризиками підприємств і компаній. Рациональна організація управління ризиками повинна передбачати постійний моніторинг фінансових показників, впровадження сучасних цифрових технологій, застосування прогнозних моделей і методів оцінювання фінансового стану підприємств і компаній та коригування фінансової політики відповідно до ринкових змін. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення з використанням цифрових технологій сприятиме своєчасному виявленню ризиків на макро- і мікрорівнях, що дозволить зменшити їх негативний вплив та забезпечити стійкий розвиток підприємств і компаній.

References

Література

1. Kutsyk, P. O., Vasylytsiv, T. G., Sorokivskyi, V. M., Stefanyak, V. I., Sorokivska, M. V. (2016). <i>Upravlinnia finansovymy ryzykamy: navch. posibnyk</i> [Financial Risk Management: Textbook]. Lviv: Rastr-7. 318 p. [in Ukrainian]. 2. Dyba, M. I. (2008). <i>Sut ta vydy finansovykh ryzykiv u systemi ryzyk-menedzhmentu pidpriemstva</i> [The essence and types of financial risks in the enterprise risk management system]. <i>Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnik"</i> = <i>Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"</i>, No. 635, P. 22–28 [in Ukrainian]. 3. Ministry of Finance of Ukraine (2022). <i>Metodychnyi posibnyk shchodo aspektiv upravlinnia ryzykamy, yak skladovoi systemy vnutrishnoho kontroliu u rozporiadnyka biudzhethnykh koshtiv</i> [Methodological manual on aspects of risk management as a component of the internal control	1. Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. М., Стефняк В. І., Сороківська М. В. <i>Управління фінансовими ризиками: навч. посібник</i>. Львів: Растр-7, 2016. 318 с. 2. Дибя М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. <i>Вісник Національного університету "Львівська політехніка"</i>. 2008. № 635. С. 22–28. 3. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. Міністерство фінансів України. К., 2022. 22 с.

- system of the budget manager]. 22 p. [in Ukrainian].
4. Kutsyk, P. O. et al. (2023). *Bukhhalterskyi oblik v upravlinni pidpriemstvom: pidruchnyk* [Accounting in enterprise management: textbook]. 3rd ed. Ed. by Doctor of Economics, Prof. P. O. Kutsyk; P. O. Kutsyk, V. I. Bachynskyi, R. M. Voronko, O. A. Polyanska, S. I. Holovatska, M. V. Koryagin, K. I. Kuzminska, M. Yu. Chik. Lviv: Publishing House of Lviv University of Trade and Economics. 308 p. [in Ukrainian].
 5. Khoma, I. B., Boberskyi, R. I. (2023). *Upravlinnia finansovymy ryzykamy v umovakh viiny* [Financial Risk Management in Wartime]. *Prychornomorski ekonomichni studii = Black Sea Economic Studies*, Issue 84, P. 47–51 [in Ukrainian].
 6. Zakharkina, L. S., Zakharkin, O. O., Sokol, L. V. (2024). *Tsyfrovi instrumenty upravlinnia finansovymy ryzykamy biznesu v umovakh voiennoho stanu* [Digital tools for managing business financial risks under martial law]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk = Current issues of economic sciences*, No. 5. [in Ukrainian].
 7. Petruk, A. O. (2022). *Finansova stabilnist komertsiiynykh bankiv z urakhuvanniam operatsii z pokhidnymy finansovymy instrumentamy: Dysertatsiia* [Financial stability of commercial banks taking into account transactions with derivative financial instruments: Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 072 – Finance, banking and insurance]. Zhytomyr, State University "Zhytomyr Polytechnic" of the Ministry of Education and Science of Ukraine. 335 p. [in Ukrainian].
 8. Lytovchenko, O. Yu. (2018). *Pidkhody do identyfikatsii ta otsinky finansovykh ryzykiv pidpriemstva* [Approaches to identification and assessment of financial risks of an enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and Society*, No. 16, P. 398–404 [in Ukrainian].
 9. Shklyaruk, S. G. (2019). *Upravlinnia finansovymy ryzykamy: navch. posib* [Financial Risk Management: Textbook]. Kyiv: SE "Publishing House "Personal". 494 p. [in Ukrainian].
 10. Laktionova, O. A. (2020). *Upravlinnia finansovymy ryzykamy: navchalnyi posibnyk* [Financial Risk Management: Textbook]. Vinnytsia: Vasyl Stus DonNU. 256 p. [in Ukrainian].
 11. Kuzminsky, Yu. (2010). *Oblik finansovykh instrumentiv, khedzhuvannia ta finansova kryza – ye*
 4. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник. 3-є видан. За ред. д.е.н., проф. П. О. Куцика; П. О. Куцик, В. І. Бачинський, Р. М. Воронко, О. А. Полянська, С. І. Головацька, М. В. Корягін, К. І. Кузьмінська, М. Ю. Чік. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с.
 5. Хома І. Б., Боберський Р. І. Управління фінансовими ризиками в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 84. С. 47–51.
 6. Захаркіна Л. С., Захаркін О. О., Сокол Л. В. Цифрові інструменти управління фінансовими ризиками бізнесу в умовах воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5.
 7. Петрук А. О. Фінансова стабільність комерційних банків з урахуванням операцій з похідними фінансовими інструментами: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Державний університет "Житомирська політехніка". Міністерства освіти і науки України. Житомир, 2022. 335 с.
 8. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. № 16. С. 398–404.
 9. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ: ДП "Вид. дім "Персонал", 2019. 494 с.
 10. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.
 11. Кузьмінський Ю. Облік фінансових інструментів, хеджування та фінансова

- zv'язok? [Accounting for financial instruments, hedging and the financial crisis – is there a connection?]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika* = *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Economics*, Issue 118, P. 29–31 [in Ukrainian].
12. Azarova, A. O., Ruzakova, O. V. (2010). Matematychni modeli ta metody otsiniuvannya finansovoho stanu pidpriemstva [Mathematical models and methods of assessing the financial condition of an enterprise]. Vinnytsia: VNTU, 2010. 172 p. [in Ukrainian].
13. Borymska, K. P. (2013). Standarty upravlinnia ryzykamy v posylenni oblikovo-analitychnoho zabezpechennia systemy upravlinnia pidpriemstvom [Risk management standards in strengthening the accounting and analytical support of the enterprise management system]. *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy* = *Economic Sciences. Series: Accounting and Finance* [in Ukrainian].
14. Ananieva, Yu. V. (2023). Finansovi instrumenty dlia efektyvnoho upravlinnia ryzykamy v umovakh hlobalizatsii [Financial instruments for effective risk management in the context of globalization]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia* = *Scientific view: economics and management*, № 3 (83), P. 157–161 [in Ukrainian].
15. Shynkarev, Y. V. (2023). Methodychnyi instrumentarii upravlinnia finansovymy ryzykamy v protsesi tsyfrovoi transformatsii biznesu [Methodological tools for managing financial risks in the process of digital business transformation]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* = *Strategy of economic development of Ukraine*, Issue 52, P. 136–144 [in Ukrainian].
16. Gurina, N. V., Tomsha, A. O. (2022). Aspekty oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia ryzykamy pidpriemstva [Aspects of accounting and analytical support for enterprise risk management]. *Ekonomika ta suspilstvo* = *Economy and Society*, Issue 43 [in Ukrainian].
17. Khorunzhak, N. M. (2015). Oblikovo-analitychne zabezpechennia ryzykiv finansovykh ustanov v umovakh nevyznachenosti [Accounting and analytical support for risks of financial institutions in conditions of uncertainty]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy* = *Bulletin of the University of Banking*, No. 2 (23), криза – є зв'язок? *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2010. Вип. 118. С. 29–31.
12. Азарова А. О., Рузакова О. В. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства. Вінниця: ВНТУ, 2010. 172 с.
13. Боримська К. П. Стандарти управління ризиками в посиленні обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2013.
14. Анянєва Ю. В. Фінансові інструменти для ефективного управління ризиками в умовах глобалізації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 3 (83). С. 157–161.
15. Шинкарьов Ю. В. Методичний інструментарій управління фінансовими ризиками в процесі цифрової трансформації бізнесу. *Стратегія економічного розвитку України*. 2023. Вип. 52. С. 136–144.
16. Гуріна Н. В., Томша А. О. Аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43.
17. Хорунжак Н. М. Обліково-аналітичне забезпечення ризиків фінансових установ в умовах невизначеності. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 2 (23). С. 119–125.

P. 119–125 [in Ukrainian].

18. Praktychnyi posibnyk dlia pidpriemtsiv. Perevahy Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework. Finansovi instrumenty dlia biznesu v Ukraini) [Practical guide for entrepreneurs. Advantages of Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework. Financial instruments for business in Ukraine)] [in Ukrainian].

19. Umantsiv, H., Kotsupal, O., Shapovalova, A., Zadniprovskyi, O., Khavanov, A. (2024). Identification of financial risks in the accounting information system: prognostic context. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, № 6 (59), P. 122–135.

18. Практичний посібник для підприємців. Переваги Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework. Фінансові інструменти для бізнесу в Україні).

19. Umantsiv H., Kotsupal O., Shapovalova A., Zadniprovskyi O., Khavanov A. Identification of financial risks in the accounting information system: prognostic context. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 6 (59). С. 122–135.